

KRIGSINVALIDEN

Hefte 2 - 1996

41. årgang

Heftet er redigert og tilrettelagt av
Finn Pettersen.

Redaksjonskomite:

Finn Pettersen

Petty Amundsen

Peter Jebsen

Hans Luhn

Stig Vanberg

Mjøen Østling

*Frigjøringsdagen 8. mai
holdes i hevd.*

Krigsinvaliden gis ut av
Krigsinvalidforbundet.

Postadresse:

Boks 749 Sentrum

0106 Oslo

Kontoradressen er:

Bygning 22, Akershus Festning

«Krigsinvaliden» sendes til
forbundets medlemmer.

Andre interesserte kan
abonnere ved å henvende seg
til forbundets kontor

Trykk:

Haakon Arnesen a.s

ISSN 0803-5091

en halv meter gravert, på hver sin stein, med blomster mellom. Inne i våpenhuset står modellen til M/T John P. Pedersen, skipet som min far og 6 andre fra stedet forliste med. Det var eid av Helmer Staubo & Co.

Kirken har alltid hatt en sentral plass i bygdas 17. mai feiring. Da jeg var barn dro vi i båt kortesje til kirken, og alle båtene var pyntet med flagg og bjørkeløv. Nå har speiderne en sentral rolle i feiringen ved kirken. De står i ring rundt minnesmerket og legger en frisk blomst foran hver minnestein. Nå legger mine barnebarn ned blomst ved sin oldefars og sin oldemors brors stein. Dette er en svært vakker og høytidelig handling. Tankene kommer da til meg, at vi må alltid prøve å tilgi og bygge broer mellom mennesker og nasjoner, men vi må aldri glemme, for blir vi historieløse, så har vi heller ikke noe å lære av.

Den beste måten vi kan hedre og ære disse som falt, og oss som mistet våre på, er å glede oss over livet, våren og leken. Slippe gleden og glade latteren fram, løfte flagget mot himmelen og rope et høyt hurra! Glade, leende, lekende barn og takknemlige mennesker, det er drømmen en bar på. La nestekjærlighet og takknemlighet være vårt våpen i fredens tjeneste.

Snedig historieforskning

I ly av frigjøringsjubileet i fjor ble prosjektgruppa «Norge under okkupasjonen» stablet på beina. Initiativet ble tatt av undervisningsleder Jan Eidi ved Folkeuniversitetet Buskerud/Vestfold. Det er hittil utarbeidet mange rapporter om ulike emner. Nylig forelå en rapport om «Likvidasjoner i Norge». Rapporten har denne undertittelen: «Hvor mange ble ryddet av veien av norsk motstandsbevegelse?»

Det er lege Inger Cecilie Stridsklev fra Skien som har skrevet rapporten. Hun har forøvrig sin bakgrunn i kretsen som gir ut avisa «Land og folk». Den gis som kjent ut av gamle NS-folk. På bakgrunn av denne rapporten har hun fått offentliggjort en stor kronikk i Aftenposten (14/2) hvor hun på en snedig måte forsøker å gi en «vitenskapelig» form på framstillingen av likvidasjoner foretatt av norske motstandsfolk. Jeg skal ikke komme nærmere inn på dette her, men vise til den kronikken Arnfinn Moland, lederen av Norsk Hjemmefrontmuseum, har skrevet. Denne kronikken gjen-gis i dette heftet av Krigsinvaliden.

Det er ikke til å legge skjul på at mange lot seg lure av den tilforlidelige og snedige formen Stridsklev brukte i sin kronikk. Og mange aviser har fulgt oppfordringen om å «granske» sider ved likvidasjonene. Det har tildels gitt seg utslag i noen groteske oppslag. Men hun har også fått motbør. Det er mange som i avisinnlegg har pekt på at hun farer med tvilsomme opplysninger og påståtte hendinger som er tatt rett ut av lufta.

En av de siste avisoppslagene jeg kjenner til er i Drammens Tidende - Buskerud Blad (DT-BB 2/5). Der legger hun vekt på at nest etter Oslo var det flest likvidasjoner i Buskerud, og det grunngir hun slik: «En av årsakene er at Asbjørn Sunde opererte mye i Buskerud. Han sto bak sabotasjer, og

ble mye brukt i forbindelse med likvideringer. Hjemmefrontledelsen brukte den kommunistiske aktivisten med dekknavnet Osvald mye til ren bøddeltjeneste.»

DT-BB har lagt opp til en bred reportasje i forbindelse med intervjuet med Stridsklev. Jeg har på spørsmål fra Tore Shetelig, journalist i DT-BB, tillatt meg å karakterisere uttalelsene fra Stridsklev som ren historieforfalskning. Jeg kan slå fast på grunnlag av tilgjengelig materiale at Osvald-gruppa ikke utførte en eneste likvidasjon i Buskerud av de 23 Stridsklev oppgir. På landsbasis utførte gruppa 10 likvideringer. Det er ikke det helt store tallet i forhold til det samlede antall likvidasjoner. I sitt tallmateriale trekker Stridsklev forøvrig inn rene kamphandlinger og skyteepisoder.

En av utgiverne av RADIO-NYTT ble arrestert og ført til Victoria Terrasse. Ved arrestasjonen hadde han pistol på seg som han klarte å stikke ned mellom setene i politibilen. Under en senere transport med samme bil fant han våpenet mellom setene. Da fangevokterne, to Stapo-menn, gikk ut av bilen et øyeblikk, skjøt han begge og kom seg unna. Han kom trygt over til Sverige, men ga ikke opp motstandskampen. Han virket som kurer til krigens slutt. En slik skyteepisode vil trolig av Stridsklev bli kalt for likvidasjon. Bildet er tatt av Stapo. Se forøvrig Krigsinvaliden nr. 4/88.

I et oppslag i den samme reportasjen sier Arnfinn Moland: «Problemet med Stridsklevs forskning er at hun ikke har skjønt hva en likvidasjon er. Hun drar inn skyteepisoder og rene kamphandlinger i sin statistikk.» Jeg for min del sannsynliggjør dette i avisintervjuet med en sjølopplevd episode, slik journalisten ordlegger det: «Jeg lå i dekning fra 1942. Det gikk bra lenge, men i januar -45, banket Gestapo på min dør. Jeg fikk i siste liten rømt ut bakveien. Jeg var bevæpnet med revolver, og hvis jeg hadde vært nødt til det, ville jeg ha skutt. Hadde jeg da drept en nazipolitimann, mener Stridsklev at dette hadde vært en likvidasjon, slik hun fører sine lister.»

Journalisten stiller også spørsmål til Jonn Bjørnstad, områdesjef for milorg i Eiker-bygdene og varaordfører i Nedre Eiker fram til valget i 1995. Han mener at tallet på 23 likvidasjoner i Buskerud høres noe høyt ut, og legger til: «Likvidasjon var aller siste utvei. Som oftest holdt det med en advarsel.» «Jeg kan nevne et eksempel fra Holtefjell – sier han – der naziordføreren i Øvre Eiker i februar 1945 ved en leilighet dumpet opp i en av hyttene til hjemmefronten mens han var på skitur. Vi holdt mannen i forvaring hele dagen, og det ble sjekket høyere opp i systemet hva vi skulle gjøre med ham. Det ble bestemt at mannen skulle få leve. Forutsetningen var at han ikke skulle si et pip om det han hadde sett. Og nazisten holdt munn.»

Journalisten i DT-BB spør Stridsklev hva hun vil oppnå med sine undersøkelser, og hun svarer: «Å få i gang en dialog, slik at vi får alle fakta på bordet – av hensyn til de etterlatte. Det er nå 50 år etter at det begynner å gå an snakke mer åpent om disse sakene.»

Arnfinn Moland på sin side slår fast «at juridisk sett er alt avklart rundt likvideringene i Norge». Og han legger til «at det burde ha kommet mer fram om likvidasjonene i flere tilfeller ble stoppet. – I Trondheim ville Rinnan-bandens aktiviteter ikke ha fått så store skadevirkninger dersom de

De mest sentrale folkene i barne- og ungdomslitteraturen hadde litt likvidert. Men ansvarlige myndigheter sa nei til likvideringsplanene», sier Moland.

De offisielle tall om likvidasjoner i Norge under den tyske okkupasjonen er 65. Stridsklev påstår at tallet er mye høyere, og legger fram en oversikt på 150. Hennes oversikt tåler ikke en kritisk gjennomgang. Mange av de eksemplene hun har tatt med har ikke noe med likvidasjoner å gjøre. Det dreier seg blant annet om rene skyteepisoder i forbindelse med arrestasjoner og rassaer, som nevnt ovenfor, og andre forhold som ligger langt utenfor spørsmålet om likvidering.

Ser vi på følgene av den virksomheten angiverne og andre av tyskernes hjelpere hadde ved arrestasjoner og drap av motstandsfolk, er ikke likvidasjonstallene i vårt land det helt store. I Danmark, f.eks. ligger tallet på likvideringer på rundt 260.

I rettsoppjøret etter krigen ble ikke mindre enn 4037 dømt for angiveri og arbeid for det tyske sikkerhetspolitiet. Det skulle være unødvendig å stille spørsmålet om hvor mange norske liv disse angiverne har på sin samvittighet.

Likvideringer under 2. verdenskrig

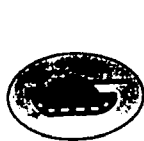
At norsk okkupasjonshistorie fremdeles engasjerer, over 50 år etter frigjøringen, er positivt. Dette fører til at nye generasjoner får interesse for denne viktige epoken i norsk historie. Samtidig bærer det også i seg en problematisk kime. Utspill iscenesatt av folk med ulike vikarierende motiver eller manglende kunnskap om emnet har et mye lettere spillerom etter som krigsgenerasjonen er i ferd med å dø ut. Den kollektive bevissthet, for å bruke et litt storslått uttrykk, trenger oppdatering i en helt annen utstrekning. Mange av de virkelige veteranene innenfor motstandsbevegelsen – i ordets videste betydning – ser derfor med uro på utviklingen og er lite glad for å delta i de oppklaringsrunder som ofte er nødvendig.

Også avisredaksjonene må i en helt annen grad føres med bakgrunnsstoff. Redaktører og journalister er ikke lenger innforstått med det som for etterkrigsgenerasjonen innenfor faget har vært basiskunnskap. Med Arne Skouen ute av miljøet forsvant en av de siste garantister for innsikt basert på personlige opplevelser og kunnskap om epoken. Stoff som tidligere ville blitt lest i redaksjonen med en ørliten heving av øyenbrynene over formuleringens hjelpeløshet og påstandenes uholdbarhet, for så å bli sendt tilbake med en høflig beklagelse, kan man i dag finne på kronikkplass.

Problemet er at emnet er et eldorado med tanke på nye «avsløringer» og sterke oppslag. «Henrettet med nakkeskudd» gjør seg godt i løssalg (VG 17.02.96). Utgangspunktet for VG og for denne kronikken er den fremtredende presentasjon som er gitt en ny og, ifølge Aftenposten, «grundig undersøkelse» av likvidasjoner under krigen, utført av lege Inger

Stiftelsen Norsk Okkupasjonshistorie (2014)
 Cecilie Stridsklev («Likvidasjoner i Norge 1941-45», kronikk 14.02.96). Undersøkelsen er også trykt i serien av rapporter fra prosjektet «Norge under okkupasjonen», ledet av rektor Jan Eidi ved Folkeuniversitetet.

Før vi ser nærmere på denne, kan det være nyttig med et par presiseringer. Likvidasjoner utført av motstandsbevegelse

NORGE UNDER OKKUPASJONEN

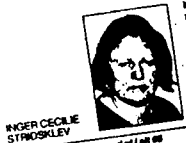
Prosjektleder: Forfatterne Randi Brunel, Arne Gert Fjellnes, professor Tom Pryor, Fylkesmann Erling Røed
 Adresse | Prosjektleder: Jon Falk, Myrsgaten 36, 1118 Sandvika, TM: 33 45 87 50
 Bakgrun | 2496 45 28 39 | Faks: 0624 9716171

Likvidasjoner i Norge 1941 - 1945

Hvor mange ble ryddet av veien av norsk motstandsbevegelse?

KRONIKK

Likvideringer i Norge 1941-1945

INGER CECILIE STRIDSKLEV

NHØ har innen registrert med et tall på 29 likvideringer. Dette tallet er basert på de opplysningene som er registrert i de ulike motstandsgruppene. Det er imidlertid ikke alle likvideringene som er registrert i disse gruppene. Det er derfor sannsynlig at tallet er noe lavere. Det er også registrert flere likvideringer som er utført av personer som ikke var medlemmer i noen av de ulike motstandsgruppene.

Likvideringer er betegnelsen på drap gjennomført av motstandsbevegelsen som var et resultat av motstanden mot den tyske okkupasjonen.

krivener. Ifølge mine tall er det 31 likvideringer som er registrert i de ulike motstandsgruppene. Dette tallet er basert på de opplysningene som er registrert i de ulike motstandsgruppene. Det er imidlertid ikke alle likvideringene som er registrert i disse gruppene. Det er derfor sannsynlig at tallet er noe lavere. Det er også registrert flere likvideringer som er utført av personer som ikke var medlemmer i noen av de ulike motstandsgruppene.

99 April 1945 var den kjente måneden hvor det er kjent overlegent flest likvideringer, over 2/3 av de registrerte i tabellen 99

Aftenposten Mandag 26. februar 1945

Stridsklevs syn på likvideringer

Av professor Johs. Andenæs, Oslo

I Aftenpostens kronikk 14.2.1945 forteller Inger Cecilie Stridsklev om likvideringer i Norge 1941-1945. Likvideringer vil si drap på angivere og andre som representerte en særlig fare for den motstandsbevegelsen. Stridsklev er konkret på at tallet er svært høyt, men en man tidligere har registrert med, i alt ca. 180 (31 likviser og 159 menn), men for forhold med begynne til nøyaktig tallet er lavere.

tale av dr. Ingolf Andrensen, som ble Nordtysland i London ble forsøkt i vidert i 1944. Etter krigen ble Andre utsatt for angiveri, men frikuppet. Et emne var ifølge Stridsklev at det kan være på høy tid å sette spørsmålene ved likvideringer også i Norge. Hun nevner ikke at dr. Andrensen ble frikuppet på grunn av sin oppfatning på gjerningsstedet. Selve angiveri var helt av det åpenbare ikke noen t om. Påleingsmyndighetens forsøkt å de men tro på sin egen sikkerhet, i det var meningsløs å gjøre de psykologer som uttalte seg i den tyske pressen. Selve angiveri var helt av det åpenbare ikke noen t om. Påleingsmyndighetens forsøkt å de men tro på sin egen sikkerhet, i det var meningsløs å gjøre de psykologer som uttalte seg i den tyske pressen.

Prosjektet «Norge under okkupasjonen» har utarbeidet flere rapporter, bl.a. et om «Motstandsbevegelsens likvidering av politiske motstandere». Den bygger på et materiale utarbeidet av Inger C. Stridsklev. På bakgrunn av denne trykte Aftenposten en kronikk av Stridsklev 14. februar. Professor Johs. Andenæs tok fatt i hennes syn på likvideringer den 26. februar. Etter dette er det kommet mange leserinnlegg i bl.a. Aftenposten.

sen skjedde *unær* krigen, nettopp fordi målet var å beskytte motstandskampen. Dette tilsa igjen at de likviderte var sentrale angivere og/eller NS-folk som utgjorde en trussel mot denne.

Antall personer dømt for angiveri og/eller agentvirksomhet i rettsoppgjøret etter krigen, nemlig 4037, viser omfanget av trusselen. Vi har *ingen* eksempler på likvideringer etter frigjøringen.

Forsvarsminister Jens Chr. Hauge har i brev til riksadvokaten 16.05.47 redegjort for de kriterier som i prinsippet lå til grunn for likvidasjon. Tillatelse ble gitt dersom:

1. det forelå beviser for agentvirksomhet eller angiveri som måtte ansees for å være sikre,
2. det var åpenbar fare for gjentakelse,
3. den fare som truet organisasjonene måtte ansees for å være betydelig og overhengende,
4. eksekusjonen ble ansett for å være det eneste mulige forsvarsmiddel (tilfangetagelse viste seg gjentagne ganger å være direkte livsfarlig og ineffektiv).»

I Julie Backers «Statistisk oversikt over krigsdødsfallene 1940-1945» (Statistisk Sentralbyrå, 1948) blir antallet likviderte oppgitt til 65. I tillegg kommer trolig et antall utført av grupper som ikke sto under direkte kontroll av Hjemmefronten eller den organiserte kommunistmotstanden. Likvidasjon var dermed langt mindre utbredt i Norge enn i de fleste andre okkuperte land, f.eks. Danmark og ikke minst Frankrike. Som professor Johs. Andenæs påpeker i VG (19.02.96), åpnet riksadvokaten i 1945 for etterforskning, uten at det ble avdekket straffbare forhold.

Stridsklevs kronikk er utdrag av rapport nr. 9 fra Eidi (R9). Den er av en slik karakter at det var én mulig slutning å trekke ut fra ordvalg, tendens og konklusjoner: Vedkommende har et vikarierende motiv for sine «undersøkelser». Motivet er velkjent og gammelt: så langt som mulig å mistenke-

Flere kilder bør åpnes

Av Inger C. Stridsklev, Skien

Professor Johs. Andenæs kommenterer 26.2. min kronikk av 14.2. om likvideringer. Det offisielle antall likviderte er 65, mens jeg anslår antallet til å være 100–150. Leder av Norsk hjemmefrontmuseum Arnfinn Moland har i et tidligere avisintervju antatt at «tallet kan ligge et sted rundt 100». Egil Ulateig mener i innlegget i Aftenposten 1.3. at det etter hans undersøkelser «er fullt mulig å komme frem til et troverdig tall som i hvert fall er dobbelt så stort som 65». Jeg for min del er fullt beredt til å gjøre rede for kilder i hvert enkelt tilfelle. Det er også ønskelig at opplysningene i Riksarkivet og på Hjemmefrontmuseet blir tilgjengelige, i alle fall for seriøse forskere. I SOEs papirer drøftes flere ganger faren for represalier etter likvideringer, og man kommer til at det er relativt risikofritt å drepe nordmenn.

Det skjedde dessverre drap på fanger i etterkrigstiden. Dag Berggrav har fortalt at mannen som skal ha angitt ham ble drept som fange, angivelig av en medfange. I «Innstilling fra Landsvikutvalget av 1955» står følgende: «Den 12. juni 1945 ble i et fengsel to fanger såret ved vådeskudd. Et gevær i vaktstuen gikk av ved et uhell, og kulene gikk gjennom to vegger. En fange ble skadet i maven og døde etter at operasjon ble forsøkt. Den døde pårørende fikk erstatning. En annen fan-

Dag Berggrav går i Aftenposten i rette med Stridsklev når hun bruker ham som sannhetsvitne. Se også Anna Hegboms artikkel «Oslo desember 1943» i «Krigsinvaliden» nr. 1/96 side 71. Angiveren det er snakk om ble drept av en medfange på Ila landsfengsel i 1983.

Likvideringer

I Aftenposten 7.3. har Inger C. Stridsklev i sin iver etter å påvise at likvideringer av angivere også skjedde i etterkrigstiden, brukt meg som sannhetsvitne. Hun uttaler bl.a.: «Det skjedde dessverre drap på fanger i etterkrigstiden. Dag Berggrav har fortalt at mannen som skal ha angitt ham, ble drept som fange, angivelig av en medfange.»

Min uttalelse om dette er tatt inn i min bok «Vi hadde andre drømmer», s. 129, der jeg opplyser at angiveren i 1948 ble dømt til seks års fengsel for det arbeidet han hadde utført mens han var ansatt i Stapo som tyster, provokatør og angiver, og jeg tilføyer: «Etter at han slapp ut fra fengselet, begikk han en ny forbrytelse og ble under det etterfølgende fengselsoppholdet på Ila stukket ned med kniv og drept av en medfange.»

Det fremgår således klart av min uttalelse at drapet på denne angiveren ikke skjedde under soning av en landssvikdom, men under soning av straffen for en ny forbrytelse etter at han hadde sonet sin landssvikdom.

Inger Stridsklevs iver etter å få tallet på likvidasjoner fra krigens og etterkrigstidens dager så høyt som mulig, synes å være ubegrenset. DAG BERGGRAV, Oslo

liggjøre motstandsbevegelsen og den lovlige valgte regjering.

For dem som kjenner temaet, går tankene instinktivt til kretsen rundt organet «Folk og Land», en publikasjon for og av gamle NS-medlemmer som står på sitt. Har man spesiell interesse av denne kulturen innenfor norsk okkupasjonshistorie, kan jeg henvise til nr. 1, 1996 – forøvrig med den iøynefallende tittel «Heil og Sæl 1996» på baksiden. På side 1 og side 5 finner vi bidrag av Stridsklev: «*Quisling var ikke feig*» og «*Profitt på jødetragedie? Norge i et uheldig lys*». Her finner man hennes stil i rendyrket form, uten forsøk på å gjøre ideologien stuere gjennom tilsynelatende tilforlidelige «undersøkelser» som skal passere nåløyet i en kronikkredaksjon.

Et par sitater fra artikkelen om jødene skulle gjøre nytten som illustrasjon: «Allerede i 1942 ble Quislingregjeringen utropt til de skyldige i deportasjonen av jødene på bakgrunn av loven om inndragning. Det var kan hende viktigere å bevare det inntrykket enn det var å gi jødene deres tilbake.» Videre forteller hun om NS-folkene i likvidasjonsstyret som «regnet med at verdiene tilhørte jødene». De hadde møter «med tanke på hvordan de skulle få overbrakt jødene i utlandet det som tilhørte dem» og «undret seg på hvorfor de ikke hørte fra dem, og fant ingen måte å få overbrakt verdiene slik at de kom til rette eiere».

Skal ordet historieforfalskning noen gang benyttes, må det bli her. Språkbruken er ellers gjennomført: «I oktober 1942 begikk en flyktingelos mord på en grensepolitimann på toget som gikk mot Halden til Sverige.» Som man skjønner, er det her tale om en helt spesiell virkelighetsoppfatning. I hennes verden begår en flyktingelos *mord* når han i en desperat situasjon med ansvar for livet til en gruppe jøder, skyter seg fri. Med dette som bakgrunn og kode må man lese hennes bidrag til okkupasjonshistorien.

Ut fra det foregående må det gå galt når hun begir seg inn på temaet likvideringer. Da hjelper det ikke at hun «i flere år

har samlet opplysninger fra 34 ulike kilder» (19). I tillegg til de alvorlige faktiske misforståelser og feil, mangler hennes fremstilling også struktur. Hennes forsøk på konklusjoner er enten fraværende, hjelpeløse eller misforståtte, bevisst eller ubevisst. Den som vil nærme seg fenomenet likvideringer under krigen, må oppfylle to grunnleggende kriterier:

- a) grundig kjennskap til okkupasjonshistorien og en derav følgende forståelse av epoken og dens kilder, og
- b) en objektiv holdning til kildene, om ikke annet så iallfall i fremstillingen av fakta. Stridsklev mangler begge.

Hun har ikke forstått, eller vil ikke forstå, innholdet i likvidasjonsbegrepet, noe hun viser flere steder i sin undersøkelse. Dette til tross for hennes egen definisjon, som i sak er korrekt nok, om ikke i språkbruk: «betegnelsen på drap i hjemmefronten foretok på mennesker som var eller ble antatt å være en fare for hjemmefronten.»

Hun «har forsøkt å unngå å ta med dødsfall i forbindelse med sabotasjeaksjoner», en helt irrelevant problemstilling; hun inkluderer den omtalte skyteepisoden på Halden-toget, som i hennes øyne blir en likvidasjon. Videre finnes det overhodet ingen faglig dekning for å inkludere «drap i tilknytning til arrestasjoner etter krigen», ja, hun har sogar med et dødsfall 24.12.45! Ut fra hennes siterte definisjon faller dette på sin egen urimelighet.

At innholdet i hennes presisering i tillegg bidrar til en ettersmak av vilkårlighet og overgrep i frigjøringsfasen fra «seierherrenes» side, et velkjent fyord innenfor «Folk og Land»-kulturen, kjennertegner stilen. Til alt overmål presiserer hun at hun ikke har tatt med «drap ... i fangeleirer etter krigen». I likhet med professor Andenæs spør jeg: Hvilke drap sikter hun til?

Følgende avsnitt er også en studie verd: «Det ser ut til at særlig det som skjedde på Telavåg, der en hel bygd fikk lide på grunn av drap på tyskere, gjorde at hjemmefronten, og

det engelske S.O.E. (Special Operations Executive), valgte seg norske ofre.» Hennes fremstilling, særlig siste setning, gir inntrykk av at hensikten med operasjonen var likvidasjon, men faktum er at Telavåg-tragedien absolutt ingenting har med dette å gjøre. De to tyskerne ble drept i en regelrett skuddveksling med to Linge-karere. Også disse to måtte bøte med livet.

Hele avsnitter er irrelevant og i vår sammenheng misforstått, i tillegg til at det igjen på en underfundig måte etterlater «hjemmefronten» med svarteper.

Videre går det over stokk og stein. Etter å ha slått fast at «i Sogn og Fjordane er det ikke kjent noen likvideringer», skriver hun: «Til gjengjeld omkom 10 norske varetektsfanger mistenkt for landssvik utenfor Flora 01.09.45.» «Til gjengjeld» for hva? Setningen er uforståelig dersom man ikke kjenner den tidligere nevnte koden innenfor gammelnazistenes idéverden.

I forbindelse med at likvidasjonssaker ikke ble tatt opp i Norge, undrer Stridsklev «om man kan ha latt seg smitte av nazistenes nedvurdering av menneskeverdet til grupper av mennesker». En slik sammenligning er, med respekt å melde, uten sans for proporsjoner, og man må bare undres over at hun ikke ser ironien i sitt eget sitat fra Quislings forsvarer: «NS-medlemmer med Quisling i spissen har levet i sin egen idéverden og har sett på likvidering av NS-medlemmer på ganske liknende måte som vi har sett våre patrioter er blitt skutt ned.» Det skulle ikke være nødvendig å leve i en slik idéverden i dag.

Det essensielle ved fenomenet likvideringer utført av motstandsbevegelsen i Norge under krigen, er at det i hele etterkrigstiden har vært en grunnleggende konsensus om nødvendigheten av denne siden av motstandskampen. Forsøk på å lage sensasjoner eller nøre opp under en eller annen form for kritikk mot myndighetene - i London under krigen eller i Norge etter - har hittil vist seg å være uten substans. Man

temaet var et produkt av sin tid som vi i dag tar avstand fra, slik man ofte opplever utviklingen innenfor visse moral- eller verdispørsmål. I en fremtidig lignende situasjon, i Norge eller i hvilket som helst annen samfunn, vil dette skje igjen, med samme holdbare begrunnelse og argumentasjon.

Det er derfor lite eller ingenting som tyder på at det «er på høy tid å sette spørsmålsteget» ved likvideringen i Norge. En seriøs faghistorisk behandling av temaet er en helt annen skål. Imidlertid er emnet både følsomt og komplisert, kilde-messig og i forhold til personvern, først og fremst i forhold til de likvidertes pårørende. Derfor vil kravet til seriøsitet i tilfelle en slik undersøkelse skulle gjennomføres, ligge på et helt annet plan enn det vi her har sett.

*Arnfinn Moland er direktør
ved Norges Hjemmefrontmuseum*

Tysk bruk av dødsstraff i Norge 1940-1945

De offisielle tall på norske motstandsfolk som ble henrettet av tyskerne under krigen er 366. Berit Nøkleby, som nå har gitt ut boka «Skutt blir den ...», har 51 «ukjente» henrettelser i tillegg. Hun har gjennomgått arkiver i Norge og Tyskland. Noe komplett arkivmateriale finnes ikke, men hun har kommet over nytt materiale knyttet til bruken av dødsstraff. På grunnlag av dette kan hun påvise at minst 417 ble henrettet, mange av dem var unge, helt ned i 18 år. Tre kvinner var blant de som ble henrettet. I det offisielle tallet er det ikke tatt med 29 som ble henrettet i Tyskland, noe som er «helt urime-
lig» sier Nøkleby.

Blant de 417 er det 14 kriminelle og tre i tysk krigstjeneste. Fire av de kriminelle er ikke nevnt med navn i den kronologiske oversikten i boka. Det samme gjelder de tre i tysk krigstjeneste som ble dømt for såkalt faneflukt.

Dette er noen nøkterne tall med bakgrunn i Berit Nøklebys bok. Det ligger kanskje utenfor rammen av denne boka, men det ville vært ønskelig med en oversikt over de nordmenn som ble drept under forhør, eller tok sitt eget liv for ikke å gi opplysninger til Gestapo.

Det var to tyske instanser i Norge som var ansvarlig for å stille folk for domstolen og for å gjennomføre henrettelsene. Den tyske SS-domstolen i Oslo, SS- und Polizeigericht Nord, og krigsretten til Wehrmacht, den tyske krigsmakten. Henrettelsene fordeler seg på 80 på Wehrmacht i Norge, 151 på SS- und Polizeigericht Nord, 42 på tysk standrett i Norge og 29 på tyske domstoler i Tyskland. Norske særdomstoler dømte 19 mann og 92 fikk ingen dom. For fire er det uklart hvem som felte dommen.